

Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta Ústav Českého národního korpusu

nám. Jana Palacha 2, 116 36 Praha 1
tel.: +420 2 21 619 357, ucnk@ff.cuni.cz

Posudek na diplomovou práci

Agaty Čadkové
Verbální frazémy se slovesem pohybu

Cílem práce A. Čadkové je popsat a prozkoumat proti širšímu pozadí povahu těch českých frazémů, které obsahují jako komponenty sloveso pohybu *jít a chodit* a to na základě jejich popisu ve frazeologickém slovníku, který je konfrontován s jejich textovým chováním, jak ho zachycuje Český národní korpus.

Práce se skládá z šesti kapitol a tří materiálových příloh, tj. úvodu (Kapitola první), v němž se uvádí její cíl, zvolené přístupy práce a její metody, k níž je možno přiřadit i kapitolu druhou, stručně nastiňující pojetí frazému obecně a specifikace strukturních typů frazémů, ve kterých se hledané komponenty vyskytují. Jádrem a těžištěm práce jsou tak kapitoly třetí a hlavně čtvrtá. Po nich následují už jen malá ale důležitá kapitola pátá a závěr. Práce je dovršena stručným závěrem a doplněna přílohami a bibliografií.

První z obou větších materiálových kapitol (kapitola 3) se zabývá strukturní klasifikací zvoleného typu frazémů, kterých autorka našla 284. Základní tu jsou pochopitelně dvoučlenné struktury V-S, V-V, V-ADV, V-mono a V-Kl, tedy ty, kde je komponentem vždy verbum (*chodit světem, jít sedět, jít pozadu, jít šupem, jít tam, kam i císař pán chodí pěšky*), přestože shledává, že trojčlenné kombinace jsou početnější. Mezi ně patří zvl. V-prep-S, V-S-prep, V-prep-A, V-prep-pron, V-prep-num, V-A-S, V-prep-ADV, V-S-mono a další (*jít do Canossy, jít čelem proti něčemu, jít na lepší, jít do sebe, chodit po čtyřech, jít husím pochodem, nejít pro něco daleko, jít cestou necestou*). Nachází však i kombinace bohatší, zvl. čtyřčlenné, jako V-prep-S-prep, V-prep-A-S, V-prep-S-ADV, V-prep-pron-ADV a některé další, svou stavbou překvapivě různorodé (*jít v patách za někým, chodit po vyšlapaných cestičkách, jít s barvou ven, jít na to z vostra*). Obdobným způsobem je vytvářena i skupina šestičlenná, opět složená z množství malých a okrajových případů; jedinou relativně více zastoupenou skupinou je struktura V-prep-S-prep-S (*jít s motykou na vrabce*). Nepřekvapuje, že další kombinace jsou už jen periferní, šestičlenná je zastoupena jediným frazémem, sedmičlenná třemi. Jako celek se sledovaný typ frazémů rozkládá do 70 typů, z nichž ale relativně větších je pouze 11, ostatní jsou zastoupeny jen ojedinělými případy. Z procentuálního zastoupení je zřejmé, že 40% všech frazémů spadá pod strukturu V-prep-S.

Vedle slovesa, které je ve středu jejího zájmu, si autorka všímá i dalších komponentů. Takto tu nachází především 240 substantiv různého druhu, zatímco výskyt předložek, zřejmě v souvislosti s přítomností slovesa pohybu, je nejvýraznější v předložce *na* a *do*. V dalším vyčerpávajícím způsobem takto charakterizuje i postavení ostatních slovních druhů. Vedle substantiva a předložky (ta je tu vůbec nejčastější) zjišťuje, že třetím nejvíce zastoupeným druhem je adverbium.

Kapitola čtvrtá přechází ke zkoumání textového úzu frazémů tohoto typu, dokumentovaného výskyty v korpusu. Autorka tu přistupuje k zachycení různých stránek formy frazémů. Všímá si především a pochopitelně jen povahy a zastoupení gramatických a morfolozických kategorií, jejichž prototypický popis, zachycovaný frazeologickým slovníkem, srovnává se skutečným územ v korpusu. Takto mapuje každý jednotlivý frazém, u něhož uvádí realizované gramatické kategorie, které jsou pro každý nalezený tvar, pokud je odlišný od invariantu, pochopitelně jiné, i frekvenci každého tvaru. Po takovéto evidenci prezentované abecedně se zamýšlí také nad tím, pro který typ je výskyt té či oné gramatické kategorie příznačný. Zjišťuje tak, které frazémy se vyskytují např. v negaci, imperativu, kondicionálu, v jednotlivých osobách apod. Tato svá zjištění srovnává s informací uváděnou ve slovníku z hlediska shod a rozdílů. Zvláště ty druhé jsou někdy objevné (např. negace u výrazu *jít čelem proti něčemu*, kterou slovník prototypicky neuvádí). Z dalších částí této komplexní kapitoly uvádí i všechny varianty frazémů, kterých v korpusu našla překvapivě poměrně hodně. Eviduje tu napřed změnu počtu slovních druhů (přidání či redukci), jejich změnu, povahu slovosledu, ale i přechod frazému z jednoho strukturního typu do jiného apod. Na závěr této největší kapitoly zařazuje ještě poznámky o polysémii, zvl. s ohledem na doslovný či terminologický význam.

**Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta
Ústav Českého národního korpusu**

nám. Jana Palacha 2, 116 36 Praha 1
tel.: +420 2 21 619 357, ucnk@ff.cuni.cz

Kapitola pátá se stručně a globálně zamýšlí nad sémantikou a funkcí daného typu frazému, zvláště s ohledem na to, že obsahují daný „pohybový“ komponent. Jedno z autorčiných zjištění je, že význam konkrétního fyzického pohybu tu je zastoupený jen málo. Jiné zajímavé zjištění je, že většina těchto frazémů chápaných jako komplexní predikát má za svůj subjekt člověka, tedy subjekt živý. Obecně pak dovozuje, že většinová povaha frazémů s danými komponenty má dynamický charakter různého druhu, většinou však abstraktní; např. významy statické tu jsou vyjadřovány jen okrajově.

Sledované frazémy, anotované co do kategorií podle slovníku i korpusu (tam i s variantami a frekvencí) zachycují obsažné přílohy, udávající mj. i frekvenci frazémů.

*Práce může být objevena.
František Čermák*

Prof. PhDr. František Čermák, DrSc.
vedoucí práce

18. ledna 2007